Економіка

УДК 657.631.6

Копотієнко Тетяна Юріївна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет
Kopotiienko Tetiana
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Financial Analysis and Audit
State University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0001-6107-9937

Овчарик Роман Юрійович
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет
Ovcharyk Roman
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Financial Analysis and Audit
State University of Trade and Economics
ORCID: 0000-0001-6536-9712

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ

INVESTMENT AUDIT AS A TOOL FOR MANAGING RISKS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF PUBLIC INTEREST ENTERPRISES

Анотація. *Вступ. В умовах зростаючої уваги до сталого розвитку, забезпечення ефективного управління ризиками в цій сфері для підприємств*

суспільного інтересу набуває особливої ваги. Одним із дієвих інструментів для цього є проведення незалежного інвестиційного аудиту, результати якого можуть бути інтегровані в систему управління підприємством.

Метою статті є дослідження можливостей та механізмів використання інвестиційного аудиту як інструменту управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу.

Матеріали і методи. Матеріалами даного дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі інвестиційного аудиту, управління ризиками та сталого розвитку. В процесі написання статті було застосовано метод аналізу наукової літератури для розкриття теоретичних засад досліджуваної проблематики. За допомогою системного аналізу було визначено взаємозв'язок між інвестиційним аудитом та управлінням ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу. Порівняльний аналіз дозволив виявити особливості застосування інвестиційного аудиту в контексті управління зазначеними ризиками. На завершальному етапі було використано метод узагальнення для формування висновків та розробки практичних рекомендацій щодо використання інвестиційного аудиту як дієвого інструменту управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу.

Перспективи. Перспективи подальших досліджень у цій сфері вбачаються у поглибленому вивченні впливу інвестиційного аудиту на рівень сталого розвитку підприємств суспільного інтересу, а також у розробці практичних інструментів та методик для більш ефективного використання його результатів в управлінні ризиками сталого розвитку. Окрему увагу слід приділити дослідженню особливостей застосування інвестиційного аудиту в різних галузях економіки та розробці галузевих рекомендацій.

Результати. У статті досліджено потенціал інвестиційного аудиту в контексті управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу. Розкрито сутність та значення інвестиційного аудиту для виявлення та оцінки ризиків сталого розвитку. Проаналізовано взаємозв'язок між інвестиційним аудитом та різними аспектами сталого розвитку (екологічним, соціальним, управлінським). Визначено основні етапи та методи інвестиційного аудиту, які можуть бути застосовані для ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків сталого розвитку. Запропоновано підходи до інтеграції результатів інвестиційного аудиту в систему управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу.

Висновок. Інвестиційний аудит є важливим інструментом управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу. Його проведення дозволяє отримати об'єктивну оцінку існуючих та потенційних ризиків, пов'язаних зі сталим розвитком, та розробити ефективні заходи для їх мінімізації, що сприяє підвищенню стійкості та конкурентоздатності підприємств.

Ключові слова: *аудит, інвестиційний аудит, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, ESG-активність, сталий розвиток, система управління, підприємства суспільного інтересу.*

Summary. *Introduction. In the context of growing attention to sustainable development, ensuring effective risk management in this area for public interest enterprises is of particular importance. One of the effective tools for this is an independent investment audit, the results of which can be integrated into the enterprise management system.*

The purpose of the article is to study the possibilities and mechanisms for using investment audit as a tool for managing the risks of sustainable development of public interest enterprises.

Materials and methods. The materials of this study were the scientific works of domestic and foreign experts in the field of investment audit, risk management and sustainable development. In the process of writing the article, the method of analyzing scientific literature was used to reveal the theoretical foundations of the studied issues. Using a systematic analysis, the author determines the relationship between investment audit and risk management of sustainable development of public interest enterprises. The comparative analysis allowed to identify the peculiarities of the use of investment audit in the context of managing these risks. At the final stage, the method of generalization was used to formulate conclusions and develop practical recommendations on the use of investment audit as an effective tool for managing the risks of sustainable development of public interest enterprises.

Prospects. Prospects for further research in this area are seen in an in-depth study of the impact of investment audit on the level of sustainable development of public interest enterprises, as well as in the development of practical tools and techniques for more efficient use of its results in managing sustainability risks. Particular attention should be paid to the study of the peculiarities of investment audit application in various sectors of the economy and the development of sectoral recommendations.

Results. The article explores the potential of investment audit in the context of managing the risks of sustainable development of public interest enterprises. The essence and significance of investment audit for identifying and assessing sustainability risks are revealed. The relationship between investment audit and various aspects of sustainable development (environmental, social, managerial) is analyzed. The main stages and methods of investment audit that can be used to identify, analyze and assess sustainability risks are identified. Approaches to integrating the results of investment audit into the system of managing the risks of sustainable development of enterprises of public interest are proposed.

Results. The article explores the potential of investment audit in the context of managing the risks of sustainable development of public interest enterprises. The essence and significance of investment audit for identifying and assessing sustainability risks are revealed. The relationship between investment audit and various aspects of sustainable development (environmental, social, managerial) is analyzed. The main stages and methods of investment audit that can be used to identify, analyze and assess sustainability risks are identified. Approaches to integrating the results of investment audit into the system of managing the risks of sustainable development of enterprises of public interest are proposed.

Conclusion. Investment audit is an important tool for managing the risks of sustainable development of public interest enterprises. Its conduct allows to obtain an objective assessment of existing and potential risks associated with sustainable development and to develop effective measures to minimize them, which contributes to the sustainability and competitiveness of enterprises.

Key words: *audit, investment audit, investment activity, investment attractiveness, ESG activity, sustainable development, management system, public interest entities.*

Постановка проблеми. В умовах зростаючої глобальної усвідомленості щодо необхідності збалансованого розвитку, підприємства суспільного інтересу (ПСІ) все більше розглядають сталий розвиток не просто як декларацію, а як ключовий стратегічний орієнтир своєї діяльності. Це зумовлено не лише зростаючим тиском з боку суспільства, інвесторів та регуляторних органів, але й розумінням довгострокових вигод від інтеграції принципів сталого розвитку в бізнес-модель. У цьому контексті особливої актуальності набуває управління ризиками, що виникають на перетині економічної, екологічної та соціальної сфер. Недооцінка або неефективне управління так званими ESG-ризиками (екологічними, соціальними та

управлінськими) може призвести до значних фінансових втрат, репутаційних збитків та обмеження перспектив розвитку ПСІ.

Враховуючи комплексний характер діяльності ПСІ та зростаючу взаємозалежність економічних, екологічних та соціальних факторів, виникає нагальна потреба в інтегрованих інструментах оцінки їхньої ефективності та стійкості. Інвестиційний аудит, що фокусується не лише на фінансових аспектах діяльності, має потенціал стати таким інструментом, здатним забезпечити багаторівневу оцінку ризиків та потенціалу розвитку ПСІ з урахуванням принципів сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення теоретичних і практичних основ інвестиційного аудиту та ESG-питань в Україні знайшло своє відображення у працях таких вітчизняних науковців, як І. Бланк, М. Білуха, І. Клименко, Ю. Кравченко, В. Ляшенко, Н. Гришко, О. Дубовик, Л. Карчагіна, Л. Михальська, Т. Болгар, М. Кіржецька, Ю. Кіржецький, О. Шерстюк, С. Юхимчук та А. Яковлєв. Серед іноземних дослідників, які займалися цією тематикою, слід відзначити Дж. К. Робертсона, Ф. Л. Дефліза, Ю. Брігхема, Л. Гапенськи, Ченга Ф. Лі, Джозефа І. Фіннерті та Ф. Фабоцці. Практичні аспекти цієї проблематики також досліджувалися О. Бассом, В. Едельманом, М. Крейніною, Т. Лепейко, В. Піддубним, В. Савчуком, С. Суверовим, У. Шарпом та іншими. Зважаючи на зростаючу увагу до аудиту компаній, діяльність яких має суспільний інтерес, а також питання розвитку ESG-активності цих підприємств, зазначена сфера залишається недостатньо дослідженою, особливо в контексті управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу через призму інвестиційного аудиту, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є дослідження ролі інвестиційного аудиту як дієвого інструменту управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу.

Матеріали і методи. Матеріалами даного дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі інвестиційного аудиту, управління ризиками та сталого розвитку. В процесі написання статті було застосовано метод аналізу наукової літератури для розкриття теоретичних засад досліджуваної проблематики. За допомогою системного аналізу було визначено взаємозв'язок між інвестиційним аудитом та управлінням ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу. Порівняльний аналіз дозволив виявити особливості застосування інвестиційного аудиту в контексті управління зазначеними ризиками. На завершальному етапі було використано метод узагальнення для формування висновків та розробки практичних рекомендацій щодо використання інвестиційного аудиту як дієвого інструменту управління ризиками сталого розвитку підприємств суспільного інтересу.

Виклад основного матеріалу. Взаємозв'язок між сталим розвитком та інвестиційним аудитом є багатогранним і базується на спільній меті – забезпеченні довгострокової цінності та стійкості підприємств суспільного інтересу. Розгляд теоретичних аспектів цієї взаємодії передбачає розкриття ключових понять та категорій, що формують підґрунтя для розуміння ролі інвестиційного аудиту в контексті сталого розвитку.

Головною ціллю функціонування кожної компанії є збільшення прибутковості, а підприємництво виступає ключовим фактором економічного розвитку суспільства. Разом з тим, бізнес та промисловість можуть мати негативний вплив на екологію та якість життя, тому розробка природоохоронного та соціального законодавства спрямована на зменшення цього деструктивного впливу. Епоха безконтрольного капіталізму вже минула, і гонитва за прибутком будь-яким шляхом може назавжди зашкодити репутації та діяльності компанії. Соціально відповідальні інвестори для оцінки потенційних вкладень застосовують ESG критерії діяльності компанії. Впровадження принципів ESG

передбачає створення довготривалої стійкої цінності в інтересах як самої компанії, так і її зацікавлених сторін. [1]. У контексті діяльності підприємств суспільного інтересу сталий розвиток розуміється як спосіб ведення бізнесу, що відповідає поточним потребам без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Для ПСІ це означає інтеграцію економічних, екологічних та соціальних аспектів у всі сфери їхньої діяльності. Це передбачає не лише максимізацію прибутків, але й мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище, відповідальне ставлення до працівників та суспільства, а також забезпечення прозорого та етичного управління. Сталий розвиток для ПСІ є не лише стратегічним вибором, але й часто нормативною вимогою, враховуючи їхню значну роль у суспільстві та економіці. Він охоплює такі аспекти, як ефективне використання ресурсів, зниження викидів, підтримка місцевих громад, забезпечення безпечних умов праці, дотримання прав людини та впровадження принципів належного корпоративного управління.

На думку Л. Корчагіної, процес розробки та інтеграції ESG-критеріїв у стратегію компанії не повинен зводитися до формальної декларації, метою якої є лише поліпшення іміджу керівництва через відповідність поточним суспільним запитам. Натомість, він має відображатися в реальних діях, спрямованих на досягнення, нехай і невеликих, але відчутних результатів, що відповідатимуть очікуванням суспільства. Успішне впровадження таких критеріїв у стратегічне управління можливе за умови застосування системного підходу та глибокого усвідомлення підприємством справжньої цінності цілей сталого розвитку та ESG-концепції. Компанія, яка послідовно та ретельно інтегрує ESG-критерії, матиме значно більшу конкурентоздатність порівняно з тією, яка декларує амбітні цілі, але не виконує своїх зобов'язань перед зацікавленими сторонами [2].

Ризики сталого розвитку, часто об'єднані абревіатурою ESG (Environmental, Social, Governance), є ключовими факторами, що можуть впливати на довгострокову цінність та стійкість ПСІ.

Дані щодо впровадження ESG-критеріїв дають змогу зацікавленим особам оцінити, наскільки діяльність компанії відповідає їхнім вимогам та її публічному образу. Враховуючи різноманітність потреб стейкхолдерів, важливо брати до уваги критерії з усіх відповідних сфер, дотримуючись балансу між екологічними (E), соціальними (S) та управлінськими (G) аспектами [3].

У сучасному бізнес-середовищі сформувалося коло провідних компаній, таких як Microsoft Corporation, Unilever, Tesla Inc, Procter & Gamble та інші, які послідовно впроваджують принципи ESG, орієнтуючись на міжнародні норми та стандарти. Ці та інші підприємства, що активно інтегрують критерії екологічної, соціальної та управлінської відповідальності у свою діяльність, стають лідерами не лише у сфері відповідального ведення бізнесу, але й демонструють значні фінансові успіхи, що відображається у збільшенні вартості їхнього капіталу, підвищенні інвестиційної привабливості та отриманні значних переваг при залученні фінансових ресурсів [4]. Тому, одним з основних елементів, який забезпечує довгостроковий розвиток, а отже і підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості є стратегічне планування розвитку підприємств враховуючи наступні ризики.

Екологічні (Environmental) ризики включають загрози, пов'язані з впливом діяльності підприємства на навколишнє середовище. Серед яких ризики, пов'язані зі зміною клімату, забрудненням повітря, води та ґрунтів, втратою біорізноманіття, неефективним використанням природних ресурсів та поводженням з відходами. Відсутність управління цими ризиками може призвести до штрафів, судових позовів, пошкодження репутації та втрати конкурентоздатності.

Соціальні (Social) ризики охоплюють ризики, пов'язані з відносинами підприємства з його працівниками, клієнтами, постачальниками, місцевими громадами та суспільством в цілому. Це включає питання умов праці, охорони здоров'я та безпеки, прав людини, трудових відносин, залучення та утримання талантів, безпеки продукції, відповідального маркетингу та впливу на місцеві громади. Негативний вплив у соціальній сфері призводить до конфліктів зі стейкхолдерами, погіршення іміджу бренду та операційних збоїв.

Управлінські (Governance) ризики стосуються структури управління підприємством, його етичних стандартів, системи внутрішнього контролю, прозорості, прав акціонерів та якості корпоративного управління. Слабке управління призводить до корупції, неефективного прийняття рішень, конфлікту інтересів, недостатнього нагляду за ризиками та, як наслідок, до фінансових втрат та репутаційних проблем.

Розглядаючи сучасний стан справ, можна констатувати, що запровадження ESG-критеріїв часто здійснюється без чіткої системи, єдиного плану та усвідомлення оптимального розподілу наявних ресурсів. Переважна увага найчастіше приділяється лише екологічній складовій. У зв'язку з цим, підприємствам рекомендується застосовувати всебічний підхід до інтеграції ESG-критеріїв, починаючи з обґрунтування їхньої важливості та завершуючи досягненням поставлених цілей і подальшим оприлюдненням результатів діяльності компанії в цій сфері [5].

Управління ESG-ризиками є невід'ємною частиною сталого розвитку ПСІ, і їхня ефективна ідентифікація, оцінка та мінімізація є критично важливими для забезпечення довгострокової стійкості та інвестиційної привабливості.

Інвестиційний аудит, у контексті сталого розвитку, виходить за межі традиційної перевірки фінансової звітності та являє собою багаторівневу оцінку ризиків та потенціалу розвитку підприємства з урахуванням

економічних, екологічних та соціальних факторів. Його сутність полягає у наданні незалежної та об'єктивної оцінки ефективності діяльності, обґрунтованості інвестиційних рішень, а також здатності підприємства генерувати довгострокову цінність в умовах сталого розвитку.

Зміст інвестиційного аудиту в контексті ESG-діяльності включає:

Оцінку фінансових ризиків та ефективності інвестицій

- Традиційний фінансовий аудит є базовим елементом, що забезпечує достовірність фінансової інформації, яка є основою для прийняття інвестиційних рішень та оцінки їхньої результативності.

Ідентифікацію та оцінку ESG-ризиків

Інвестиційний аудит розширює свій фокус на нефінансові ризики, пов'язані з екологічними, соціальними та управлінськими аспектами діяльності ПСІ. Це включає аналіз політик, процедур, показників та звітів у сфері сталого розвитку

Оцінку потенціалу сталого розвитку

- Аудит не лише виявляє ризики, але й оцінює можливості, пов'язані з переходом до більш стійких бізнес-моделей, впровадженням екологічно чистих технологій, розвитком соціально відповідальних практик та покращенням корпоративного управління.

Перевірку інтеграції принципів сталого розвитку в стратегічне управління

- Інвестиційний аудит оцінює, наскільки цілі та принципи сталого розвитку відображені в стратегії підприємства, його інвестиційних планах та операційній діяльності.

Надання рекомендацій щодо покращення управління ризиками та використання потенціалу сталого розвитку

- За результатами аудиту надаються незалежні рекомендації, спрямовані на підвищення стійкості підприємства, мінімізацію ризиків та максимізацію можливостей, пов'язаних зі сталим розвитком.

Рис. 1. Зміст інвестиційного аудиту в контексті управління ризиками сталого розвитку

Джерело: розроблено авторами

Таким чином, інвестиційний аудит, інтегруючи в свій процес оцінку ESG-ризиків та потенціалу сталого розвитку, стає потужним інструментом для забезпечення довгострокової стійкості та підвищення інвестиційної привабливості підприємств суспільного інтересу в умовах сучасних викликів та вимог.

Інвестиційний аудит, інтегруючи принципи сталого розвитку, трансформується в комплексну систему ідентифікації та оцінки ризиків, що охоплюють як традиційні фінансові аспекти, так і зростаюче важливі екологічні, соціальні та управлінські фактори. Цей розширений підхід дозволяє отримати більш повне уявлення про потенційні загрози та можливості, що впливають на довгострокову стійкість підприємств суспільного інтересу.

В контексті інвестиційного аудиту ризики сталого розвитку визначаються як події або умови, пов'язані з екологічними, соціальними та управлінськими аспектами діяльності ПСІ, які можуть мати негативний вплив на їхній фінансовий стан, операційну діяльність, репутацію або здатність досягати стратегічних цілей. Це включає як прямі ризики, такі як штрафи за порушення екологічного законодавства або втрата клієнтів через неетичні практики, так і непрямі ризики, наприклад, вплив зміни клімату на ланцюги постачання або зростання соціальної нерівності на стабільність ринків. Інвестиційний аудит передбачає систематичний процес виявлення та каталогізації цих ризиків, враховуючи специфіку галузі, розмір підприємства та особливості його діяльності.

Інвестиційний аудит використовує широкий спектр методичних підходів для оцінки як фінансових, так і нефінансових ризиків. Для оцінки фінансових ризиків застосовуються традиційні аудиторські процедури, включаючи аналіз фінансової звітності, тестування внутрішніх контролів, аналітичні процедури та оцінку безперервності діяльності.

Оцінка нефінансових ризиків вимагає застосування специфічних методів, таких як:

- аналіз ESG-факторів, який фокусується на оцінці впливу екологічних (викиди, ресурсоспоживання), соціальних (трудові відносини, безпека праці, вплив на громади) та управлінських (корпоративне управління, етика, прозорість) факторів на діяльність ПСІ;
- оцінка ризиків зміни клімату включає аналіз фізичних ризиків (екстремальні погодні явища) та ризиків переходу (зміни в політиці, технологіях, ринках, пов'язані з низьковуглецевою економікою);
- аналіз життєвого циклу продукції та послуг, виявлення екологічних та соціальних ризиків на всіх етапах створення та використання продукції;
- оцінка ризиків ланцюга постачання;
- розгляд різних сценаріїв розвитку подій, пов'язаних з ESG-факторами, та їхнього можливого впливу на ПСІ;
- використання знань фахівців у галузі екології, соціальних наук та корпоративного управління для оцінки специфічних ризиків.

Інвестиційний аудит включає перевірку достовірності не лише фінансових облікових даних, але й інформації, що міститься в ESG-звітності та відображає управлінські рішення, пов'язані зі сталим розвитком. Це передбачає:

- аудит ESG-звітності;
- оцінка систем збору та обліку нефінансових даних;
- перевірка обґрунтованості управлінських рішень;
- аналіз відповідності політик та процедур.

Аудит ESG-звітності передбачає перевірку повноти, точності та надійності нефінансових показників підприємства, а також їхньої відповідності застосовуваним стандартам і фреймворкам, таким як GRI та SASB. Окрім цього, здійснюється оцінка систем збору та обліку

нефінансових даних, що включає аналіз процесів збору, обробки та зберігання екологічної, соціальної та управлінської інформації. Важливим аспектом є перевірка обґрунтованості управлінських рішень, яка оцінює ступінь врахування аспектів сталого розвитку при прийнятті стратегічних та операційних рішень, у тому числі інвестиційних. На завершення проводиться аналіз відповідності політик та процедур підприємства, що передбачає перевірку наявності та ефективності внутрішніх документів, спрямованих на управління ESG-ризиками та досягнення цілей сталого розвитку.

Інвестиційний аудит відіграє ключову роль у формуванні прозорості та підзвітності ПСІ у сфері сталого розвитку. Надаючи незалежну та об'єктивну оцінку ризиків та ефективності управління ними, аудит сприяє: підвищенню довіри стейкхолдерів, покращенню якості звітності; посиленню підзвітності, а також виявленню можливостей для покращення.

Таким чином, інвестиційний аудит, розглядаючи ризики сталого розвитку як невід'ємну частину комплексної оцінки діяльності ПСІ, забезпечує важливий внесок у підвищення їхньої стійкості, прозорості та підзвітності перед суспільством.

Інвестиційний аудит має значну практичну цінність для системи управління ризиками підприємств суспільного інтересу, забезпечуючи комплексний погляд на потенційні загрози та можливості, що впливають на їхню довгострокову стійкість.

Результати інвестиційного аудиту є цінним вхідним даними для інтеграції в систему стратегічного управління. Аудиторські висновки щодо фінансових та нефінансових ризиків, а також оцінка потенціалу сталого розвитку, допомагають керівництву ПСІ приймати більш обґрунтовані стратегічні рішення. Інформація, отримана в процесі аудиту, може бути використана для коригування стратегічних цілей, розробки ефективніших політик управління ризиками та визначення пріоритетних напрямів

інвестицій. Врахування аудиторських рекомендацій дозволяє підприємствам більш проактивно реагувати на потенційні загрози та використовувати нові можливості для створення довгострокової цінності. В рамках управління складовими ESG-діяльністю виділимо роль інвестиційного аудиту в розрізі складових:

Таблиця 1

Доповнена структура управління ESG-активністю підприємства з урахуванням інвестиційного аудиту

Складова ESG-управління	Роль інвестиційного аудиту
Інтеграція ESG-підходів у систему управління підприємством	✓ Оцінка відповідності управлінських політик ESG-принципам ✓ Виявлення системних ризиків сталого розвитку ✓ Надання рекомендацій для адаптації бізнес-моделі
Усвідомлення ЦСР (цілей сталого розвитку) та визначення ключових напрямів ESG-активності	✓ Аналіз релевантності обраних напрямів сталого розвитку з позиції інвестора ✓ Перевірка прозорості та обґрунтованості стратегічних пріоритетів ✓ Ідентифікація потенційних ESG-ризиків
Організація процесу управління ESG-активністю підприємства	✓ Аудит організаційної структури та функціональних ролей у реалізації ESG ✓ Оцінка ефективності ресурсного забезпечення ✓ Перевірка дотримання стандартів і нормативних вимог
Реалізація напрямів ESG-активності і формування портфеля ESG-проєктів	✓ Перевірка економічної доцільності та соціальної ефективності ESG-проєктів ✓ Аналіз ефективності інвестицій у ESG-ініціативи ✓ Оцінка ризиків невиконання проєктів або відхилення від цілей
Моніторинг процесів управління ESG-активністю підприємства	✓ Запровадження аудиторських процедур для постійного контролю ✓ Перевірка достовірності ESG-звітності ✓ Виявлення відхилень та рекомендації щодо їх усунення

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

Існують численні приклади застосування аудиту для виявлення ризиків ESG та їх мінімізації. Рекомендації аудиторів можуть включати впровадження більш чистих технологій або оптимізацію використання

ресурсів, що дозволить мінімізувати екологічні ризики та покращити екологічну ефективність. В соціальній сфері аудит може виявити порушення трудового законодавства або неефективні програми з охорони праці, що можуть призвести до виробничих травм та соціальної напруги. Запропоновані аудиторами заходи з покращення умов праці та впровадження відповідних стандартів допоможуть мінімізувати ці ризики. В сфері управління аудит може виявити слабкі місця в системі корпоративного управління, що підвищують ризик корупції або неефективного прийняття рішень. Рекомендації щодо посилення внутрішнього контролю та покращення прозорості сприятимуть мінімізації управлінських ризиків. Встановлення конкретних та визначених часовими рамками цілей сталого розвитку, які піддаються вимірюванню, можуть допомогти культивувати спільні пріоритети та стимулювати продуктивність діяльності підприємства [6, с. 16].

Особливо важливим є значення інвестиційного аудиту в умовах нестабільного середовища та глобальних викликів. Економічні кризи, пандемії, геополітичні конфлікти та зміна клімату створюють нові та посилюють існуючі ризики для ПСІ. Інвестиційний аудит допомагає підприємствам краще розуміти ці ризики, оцінювати їхній потенційний вплив та розробляти адекватні заходи реагування. Незалежна оцінка стійкості бізнес-моделі до зовнішніх шоків та здатності підприємства адаптуватися до змін є критично важливою для забезпечення його виживання та подальшого розвитку в умовах невизначеності. Таким чином, інвестиційний аудит є не просто інструментом контролю, а й важливим елементом системи управління ризиками, що сприяє підвищенню стійкості та довгострокової цінності підприємств суспільного інтересу.

Розвиток інвестиційного аудиту в контексті управління сталим розвитком є динамічним процесом, що охоплює ряд ключових напрямів,

спрямованих на підвищення його ефективності та релевантності в умовах зростаючої значущості ESG-факторів.

Одним із важливих напрямів є цифровізація аудиту та використання аналітичних платформ. Впровадження сучасних інформаційних технологій та інструментів аналізу великих даних дозволяє аудиторам обробляти значні обсяги фінансової та нефінансової інформації більш ефективно та глибоко. Використання аналітичних платформ може допомогти виявляти закономірності, аномалії та потенційні ризики у сфері сталого розвитку, які можуть бути непомітні при традиційних методах аудиту. Автоматизація рутинних процедур, застосування штучного інтелекту для аналізу текстів та зображень, а також використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості даних відкривають нові можливості для підвищення якості та оперативності інвестиційного аудиту.

Іншим ключовим напрямом є адаптація міжнародних стандартів аудиту до вимог сталого розвитку, зокрема таких як ISAE 3000 (Міжнародний стандарт завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації), а також інтеграція принципів та вимог стандартів звітності у сфері сталого розвитку, таких як GRI (Глобальна ініціатива звітності) та SASB (Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку). Гармонізація аудиторських стандартів з вимогами до нефінансової звітності сприятиме підвищенню порівнянності та надійності інформації про сталий розвиток, що надається підприємствами суспільного інтересу. Це також забезпечить більш чітке розуміння аудиторами обсягу та характеру їхньої відповідальності при перевірці нефінансових даних.

Важливим аспектом розвитку інвестиційного аудиту в контексті сталого розвитку є підготовка аудиторів нового покоління, які володіють необхідними компетенціями у сфері ESG та сталості. Це передбачає включення відповідних дисциплін до програм підготовки аудиторів, а також

організацію спеціалізованих курсів та тренінгів для підвищення кваліфікації практикуючих фахівців. Аудитори повинні мати глибоке розуміння екологічних, соціальних та управлінських ризиків та можливостей, вміти застосовувати відповідні методи оцінки та верифікації нефінансової інформації, а також розуміти особливості звітності у сфері сталого розвитку.

Нарешті, значний вплив на розвиток інвестиційного аудиту в контексті сталого розвитку матимуть законодавчі ініціативи та регуляторні імперативи, такі як Директива ЄС про корпоративну звітність щодо сталого розвитку (CSRD) та Регламент ЄС про таксономію (Taxonomy Regulation). Ці та подібні нормативні акти встановлюють обов'язкові вимоги до розкриття нефінансової інформації та класифікації видів діяльності відповідно до їхньої екологічної стійкості. Впровадження такого законодавства стимулюватиме попит на послуги з аудиту нефінансової звітності та сприятиме подальшому розвитку відповідних аудиторських практик та стандартів. Аудитори повинні бути готові до роботи в умовах нових регуляторних вимог та надавати підприємствам суспільного інтересу якісні послуги з аудиту сталого розвитку.

У багатьох державах вже діє або розробляється законодавство, що стосується комплексної перевірки дотримання прав людини та екологічної оцінки. У зв'язку з цим, варто звернути увагу на такий напрямок моніторингу, як комплексна ESG-перевірка. Міністерством фінансів України підготовлено Проєкт Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" та деяких законів України щодо удосконалення законодавства у сфері аудиторської діяльності" [7], новації якого спрямовані на імплементацію Директиви (ЄС) 2022/2464 щодо корпоративної звітності із сталого розвитку [8].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ключовим висновком є те, що інвестиційний аудит є не лише інструментом оцінки

доцільності вкладень, а й потужним засобом забезпечення сталого розвитку підприємств суспільного інтересу. Його комплексна природа, яка охоплює як фінансові, так і нефінансові аспекти діяльності, дає змогу виявляти приховані загрози, оцінювати ефективність управлінських рішень і підвищувати рівень прозорості для усіх зацікавлених сторін.

Сталий розвиток потребує інтегрованого підходу до управління ризиками на перетині економічної результативності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки. У цьому контексті інвестиційний аудит відіграє роль системного механізму, який забезпечує своєчасне виявлення та мінімізацію ризиків, сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень і зміцненню довіри до підприємств суспільного інтересу з боку інвесторів, регуляторів і громадськості.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку методологічного інструментарію для оцінки ESG-ризиків у межах інвестиційного аудиту, адаптацію аудиторських процедур до вимог інтегрованої звітності, а також на вивчення практик застосування аудиту як інструменту стратегічного управління в умовах трансформації цінностей та підвищеної відповідальності бізнесу перед суспільством.

Література

1. Кривомаз Т., Чалий І., Гамоцький Р., Ільченко І., Циба А. Критерії ESG у зеленій відбудові України. *Екологічна безпека та природокористування*. 2023. 48(4). С. 5–20. https://doi.org/10.32347/2411-4049.2023.4.5-20.

2. Корчагіна Л. Ф. Розвиток теоретико-методичних підходів до організації процесу створення esg-звітності на підприємствах. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна».* 2023. Вип. 105. С. 57–66.

3. Корпоративна соціально-екологічна відповідальність та партнерство стейкхолдерів задля сталого розвитку: монографія / за заг. ред. І. О. Макаренко. Суми: Сумський державний університет, 2020. 260 с.

4. Пшик Б., Лапішко З., Богів Р. Сучасні напрями управління esg-активністю підприємств – шлях до забезпечення сталого розвитку. *Фінансовий простір.* 2023. Вип. 4(52). С. 85-99.

5. Матос П. ESG-принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі: Критичний огляд досліджень; пер. з англ. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 88 с.

6. Посібник для досягнення Цілей сталого розвитку в сфері бізнесу. ООН, 2015. 30 с. URL: https://csr-ukraine.org/materials/sdg-compass-posibnik-dlya-dosyagnennya-ciley-stal (дата звернення: 17.03.2025).

7. Про внесення змін до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" та деяких законів України щодо удосконалення законодавства у сфері аудиторської діяльності: Проєкт Закону України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83.docx (дата звернення: 17.03.2025).

8. DIRECTIVE (EU) 2022/2464 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng (дата звернення: 17.03.2025).

References

1. Kryvomaz T., Chalyi I., Hamotskyi R., Ilchenko I., Tsyba A. Kryterii ESG u zelenii vidbudovi Ukrainy. *Ekolohichna bezpeka ta pryrodokorystuvannia.* 2023. 48(4). S. 5–20. https://doi.org/10.32347/2411-4049.2023.4.5-20 [in Ukrainian].

2. Korchahina L. F. Rozvytok teoretyko-metodychnykh pidkhodiv do orhanizatsii protsesu stvorennia esg-zvitnosti na pidpryiemstvakh. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Ekonomichna».* 2023. Vyp. 105. S. 57–66 [in Ukrainian].

3. Korporatyvna sotsialno-ekolohichna vidpovidalnist ta partnerstvo steikkholderiv zadlia staloho rozvytku: monohrafiia / za zah. red. I. O. Makarenko. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet, 2020. 260 s. [in Ukrainian].

4. Pshyk B., Lapishko Z., Bohiv R. Suchasni napriamy upravlinnia esg-aktyvnistiu pidpryiemstv – shliakh do zabezpechennia staloho rozvytku. *Finansovyi prostir.* 2023. Vyp. 4(52). S. 85-99 [in Ukrainian].

5. Matos P. ESG-pryntsypy ta vidpovidalne instytutsiine investuvannia u sviti: Krytychnyi ohliad doslidzhen; per. z anhl. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 2020. 88 s. [in Ukrainian].

6. Posibnyk dlia dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku v sferi biznesu. OON, 2015. 30 c. URL: https://csr-ukraine.org/materials/sdg-compass-posibnik-dlya-dosyagnennya-ciley-stal [in Ukrainian].

7. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist" ta deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo udoskonalennia zakonodavstva u sferi audytorskoi diialnosti: Proiekt Zakonu Ukrainy. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83.docx [in Ukrainian].

8. DIRECTIVE (EU) 2022/2464 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng.